

GUMANISTIK TA'LIMOTLAR RIVOJIDA ISLOMNING O'RNI

Negmatov Bobir Madjitovich,

Sarbon universiteti "Ijtimoiy-gumanitar fanlar" kafedrasida professori, falsafa fanlari doktori
(DSc) Профессор кафедры «Социальных и гуманитарных наук» Сарбонского
университета, доктор философии (DSc)

Professor of the Department of "Social and Human Sciences" of Sarbon University, Doctor of
Philosophy (DSc)

Annotatsiya: Maqolada Sharq gumanizmi, uning rivojlanish bosqichlari, o'ziga xos xususiyatlari va islom madaniyati rivojida ahamiyati tahlil etilgan.

Kalit so'zlar: din, mavjudot, musulmon, islom, rahm-shafqat, rizq, ezgulik, xayr-ehson, iymon, mehr-oqibat.

Annotation: The article analyzes Eastern humanism, its stages of development, its distinctive features, and its significance in the development of Islamic culture.

Keywords: religion, existence, muslim, islam, mercy, sustenance, goodness, charity, faith, kindness.

Аннотация: В статье анализируется восточный гуманизм, этапы его развития, отличительные черты и значение в развитии исламской культуры.

Ключевые слова: религия, существование, мусульманин, ислам, милосердие, пропитание, доброта, благотворительность, вера, доброта.

Kirish. Ma'lumki, Sharqda, xususan, O'rta Osiyoda insonparvarlik ta'limotining shakllanishi va rivojlanishida islom dinining o'rni beqiyosdir. Islom dini insoniy va insoniy masalalarga alohida e'tibor beradi. Zero, muhtaram Prezidentimiz Sh.Mirziyoev ta'kidlaganidek, "Muqaddas islom dinimizning bag'rikenglik va insonparvarlik g'oyalarini tarannum etish, uning tinchlik va barqarorlik, dinlararo va millatlararo totuvlik tamoyillariga

asoslangan din ekanligini keng targ'ib qilish, musulmon mamlakatlari birligini mustahkamlash, umumiy islom dinini asrab-avaylash yo'lidagi hamkorlik zarur" [1].

Qur'oni Karimda insonni Alloh taolo yaratganligi, uning hayotdan maqsadi, boshqa maxluqotlar qatorida xalifaligi, bu dunyoda qilgan yaxshiliklari, solih amallari, insonparvarligi, musulmonlarning bir-biriga yordam berishi, past va yomon illatlarni qoralash va shunga o'xshash ko'plab masalalar haqida so'z boradi [2]. Qur'oni karimga ko'ra, Alloh taolo insonni yer yuzida xalifa qilib yaratgan, shaytondan boshqa barcha jonzot va jonivorlar unga itoat qilgan: "Albatta, (Biz) Odam farzandlarini ulug'lab, quruqlikda va dengizda (ot va kemalarda) mindirib, ularni pokiza narsalardan rizq qilib, O'zimiz yaratgan ko'p maxluqlardan afzal qildik" [3].

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Xudo nafaqat tirik mavjudotlarni, barcha mavjudotlarni, balki yer-u osmonida mavjud bo'lgan quruqlik va dengizlarni ham inson irodasiga bo'ysundirdi. Alloh taolo borliq va tabiatda nima yaratgan bo'lsa, xoh sayyoralar, xoh Oy va Quyosh, xoh dengiz va ummonlar, xoh daraxtlar, na o'simliklar va bog'lar bo'lsin, bularning barchasi Inson va uning farovonligi, solih amallar qilish uchun mo'ljallangan.

Shuning uchun u noshukr bo'lmasligi, kufr va gunohga qo'l urmasligi, boshqalarga ozor bermasligi, rahm-shafqatli, rahm-shafqatli bo'lishi kerak. "U sizlar uchun yerni asos, osmonni bino qildi va sizlarga mevalardan rizq qilib berdi". Bas, bila turib, Allohga (soxta ma'budalarni) tenglamang. Umuman, Qur'oni Karimda dunyoviy ishlarga katta e'tibor berilgan. Agar inson oxiratda do'zax azobidan qutulishni, jannatda baxtiyor va xotirjam bo'lishni istasa, taqvodor, dindor va iymonli bo'lishi, insonparvarlik, ezgulik, savob va solih amallar bilan shug'ullanishi, sadaqa-sadaqa berish, miskin va musofirlarga yordam berish, boshqalar bilan hamjihatlikda yashashi lozim. Qur'oni Karimda yaxshi va solih amallar 31 marta, savobli ishlar 12 marta, xayr-ehson, sadaqa, ezgulik 40 marta, hidoyat 5 marta zikr qilingan. Buni shundan ham bilish mumkin [4].

Tahlil va natijalar. Yurtimizdan hadis ilmining yirik namoyandalari, muhaddislar yetishib chiqqan. Ayni paytda islomda alohida e'tibor qaratilayotgan masalalardan biri bu farzandning ota-onaga bo'lgan munosabatidir. Bu masala Qur'oni Karimning bir qancha boblarida o'z aksini

topgan. Ota-ona qariganda ularga qarash yoki ularga javob qaytarish katta gunohdir. Aksincha, ularga mehribon bo'lish, haqlariga duo qilish ezgu va savobli amallardandir. Alloh taoloning amr qilganidek, ota-ona farzandlari tomonidan doimo hurmatda bo'lishi va ularning roziligini olishi lozim.

Aytish joizki, Islomda barcha insonlar Alloh oldida, iymonda, taqvoda va solih amalda tengdir. Hadisi sharifda "Hech kim hech kimdan ortiq emas. Dinda va solih amalda ortig'i bo'lishi mumkin. Lekin mol va mulkda inson zoti bir-biriga teng bo'lmaydi. Boylik Alloh taolo tomonidan ba'zi kishilarga berilgan oliy ne'matdir. Hadislarda "Insonlarga bir vodiy to'la mol berilsa, ikkinchisi ham shunday bo'lishini istaydi"[5]. Uning shahvati to'yamaydi, faqat tuproq (qabr tuprog'i) insonning ko'zini to'ydiradi.

Xulosa va takliflar. Qur'on va hadislarda saxovatlilik, bag'rikenglikning muhim xususiyati baxillik va baxillikka qarshidir. Muhaddisning fikricha, saxiylik insonning go'zal fazilatidir. Chunki uning saxovatliliigi nafaqat muhtoj va kambag'allarga, balki butun jamiyatga foyda keltiradi. Imom Buxoriy fikricha, saxovatli odam jannatga yaqindir. Savodsiz saxiy odam badbaxtdan yaxshiroqdir. Islom falsafasida ilm va ilm egallashga alohida e'tibor beriladi. Chunki bu insoniylik va donishmandlik belgisidir. Qadim zamonlardan beri odamlar ilmga intilib, jaholat, jaholat va savodsizlikni qoralab kelgan. Shuning uchun Qur'oni Karimda ilm tushunchasi 750 marta, aql atamasi 50 marta, aql egalari fikri 10 marta takrorlangan. Qur'oni karimning "Zumar" surasida bilimdon va o'qimagan kishilar bir qatorga qo'yilmaydi: "Ayting: "Biluvchilar bilan bilmaganlar teng bo'ladimi? Albatta, aql egalarigina eslaydilar"[6].

Tashqi ilmlarni o'rganmay turib, botiniy ilmlarni anglab bo'lmaydi. Insonning poklanishi, komil inson darajasiga yetishi uchun tashqi ilmlar yordam berishi zarur. Umuman olganda, bilim uchun kurash doimo dolzarb bo'lib kelgan. Ayniqsa, Yangi O'zbekiston barpo etilgan sharoitda diniy xurofot, aqidaparastlik, qo'poruvchilik, jaholatga qarshi kurashda bilimning ahamiyati ortib bormoqda. Demak, bugungi kunda islom dini odamlarni ezgulik, tinchlik-osoyishtalik, asl insoniy fazilatlarni asrab-avaylashga da'vat etishini inobatga olib, uning insonparvarlik qadriyatlarini turli millat va elatlar o'rtasidagi bag'rikenglik, diniy

e'tiqodlar, fuqarolar o'rtasida o'zaro hurmat va mehr-oqibat tuyg'ularini yanada mustahkamlashda keng foydalanilmoqda. foydalanish dolzarb vazifadir.

Adabiyotlar:

1. Мирзиёев Ш.М. Миллий тараққиёт йўлимизни қатъият билан давом эттириб, янги босқичга кўтарамиз. 1-жилд. – Т.: Ўзбекистон, 2017. – Б. 417-418.
2. Sokhibjanovich, S. U. (2025). The Concept Of " Housing", Its Historical, Scientific-Theoretical and Legal Aspects. *Journal of Learning on History and Social Sciences*, 2(1), 7-14.
3. Muxammadixonovna, I. S., & Alimardon og, A. T. (2024). YANGI OZBEKISTONDA MEHNAT HUQUQINING RAQAMLASHTIRISH. *SCIENTIFIC ASPECTS AND TRENDS IN THE FIELD OF SCIENTIFIC RESEARCH*, 2(20), 77-81.
4. Утапулатов, А. Т. (2024). Концептуальные Основы Обеспечения Информационной Безопасности. *PROSPECTS AND MAIN TRENDS IN MODERN SCIENCE*, 2(15), 111-113.
5. Urdavayevich, T. S. (2024). IMPORTANCE OF TEACHING THE LEGACY OF BABUR TO THE YOUTH: CULTURAL, HISTORICAL, AND EDUCATIONAL PERSPECTIVES. *Ethiopian International Journal of Multidisciplinary Research*, 11(12), 589-592.
6. Куръони Карим намуналарининг таржимаси. – Т.: Тошкент ислом университети, 2001, 289-бет.